

9

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

Neler Öğreneceğiz?

1. İslam Medeniyeti ve Özellikleri
2. İslam Medeniyetinin Farklı Coğrafyalardaki İzleri
3. Kur'an'dan Mesajlar: Hucurât Suresi 13. Ayet

- **Bir kimseye tanımadığı bir toplumu anlatırken nelerden bahsedersiniz?**

1. İslam Medeniyeti ve Özellikleri

Medeniyet, Arapçada yerleşik olmak ve şehirli bir hayat tarzı yaşamak gibi anlamlar içerir.

Bir milletin maddi ve manevi varlığına ait değerlerinden; fikir ve sanat hayatındaki çalışmalarından; ilim, teknik, sanayi, ticaret vb. sahalardaki faaliyetlerinden ortaya çıkan bütün nitelikleri ifade eder.

- Kültür kavramı da medeniyet ile alakalıdır:

Kültür

Toplumların sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin bütünüdür.

Kültürün manevi unsurları

Toplumda var olan din, dil, ahlak, örf ve âdetler gibi alanları içerir.

Kültürün maddi unsurları

Çoğunlukla günlük yaşamla ilgilidir ve toplumların maddi ihtiyaçlarını karşılar. Örneğin; yiyecekler, içecekler ve bunların hazırlanma biçimleri, giyim kuşam tarzları, ev ve şehir mimarisi, kullanılan araç ve gereçler kültürün maddi unsurlarıdır.

- Kültürün maddi ve manevi unsurları bir yandan toplumun gelişmesini sağlarken diğer yandan da âni değişim durumlarında meydana gelecek zararlardan toplumu korur.

Sanatçı: Nusret ÇOLPAN

- Medeniyet, farklı kültürlerin bir araya gelmesiyle oluşur ve evrensel bir nitelik taşır.
- Örneğin; Türk, Fars ve Arap kültürü birbirlerinden farklı olsa da her biri İslam medeniyetinin bir parçasıdır.
- Farklı ve büyük tarihî oluşumları ifade etmek için İslam medeniyeti, Batı medeniyeti ve Çin medeniyeti gibi daha geniş kullanımlar tercih edilmektedir.
- Türkçede medeniyet kavramı yerine uygarlık kelimesi de kullanılır.

Sanatçı: Nusret ÇOLPAN

- Yüce Allah'ın insanlara gönderdiği dinin ortak adı olan İslam, son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.) ile tamamlanmıştır.
- Peygamberler tarihi aynı zamanda medeniyet tarihidir.
- Çünkü peygamberlerin Allah'tan getirdiği bilgi ve mesajlar insanlara yüce bir medeniyet anlayışı aşılamış, onları yeryüzünü en güzel şekilde imar etmeye teşvik etmiştir.

- İslam'ı benimseyen ve bu dini bir yaşam tarzı hâline getiren Müslümanların, tarih boyunca farklı coğrafyalarda ortaya koydukları maddi ve manevi birikimlerin tümüne "**İslam medeniyeti**" denir.

- İslam medeniyetinin kaynağı vahiydir.
- Bu kaynaktan neşet eden bilgi ve irfan zamanla sanattan edebiyata, mimariden el sanatlarına, sözden müziğe Müslüman toplumların tüm eserlerinde kendini göstermiştir.

Sanatçı: Nusret ÇOLPAN

dogm.eba.gov.tr dkab.meb.gov.tr

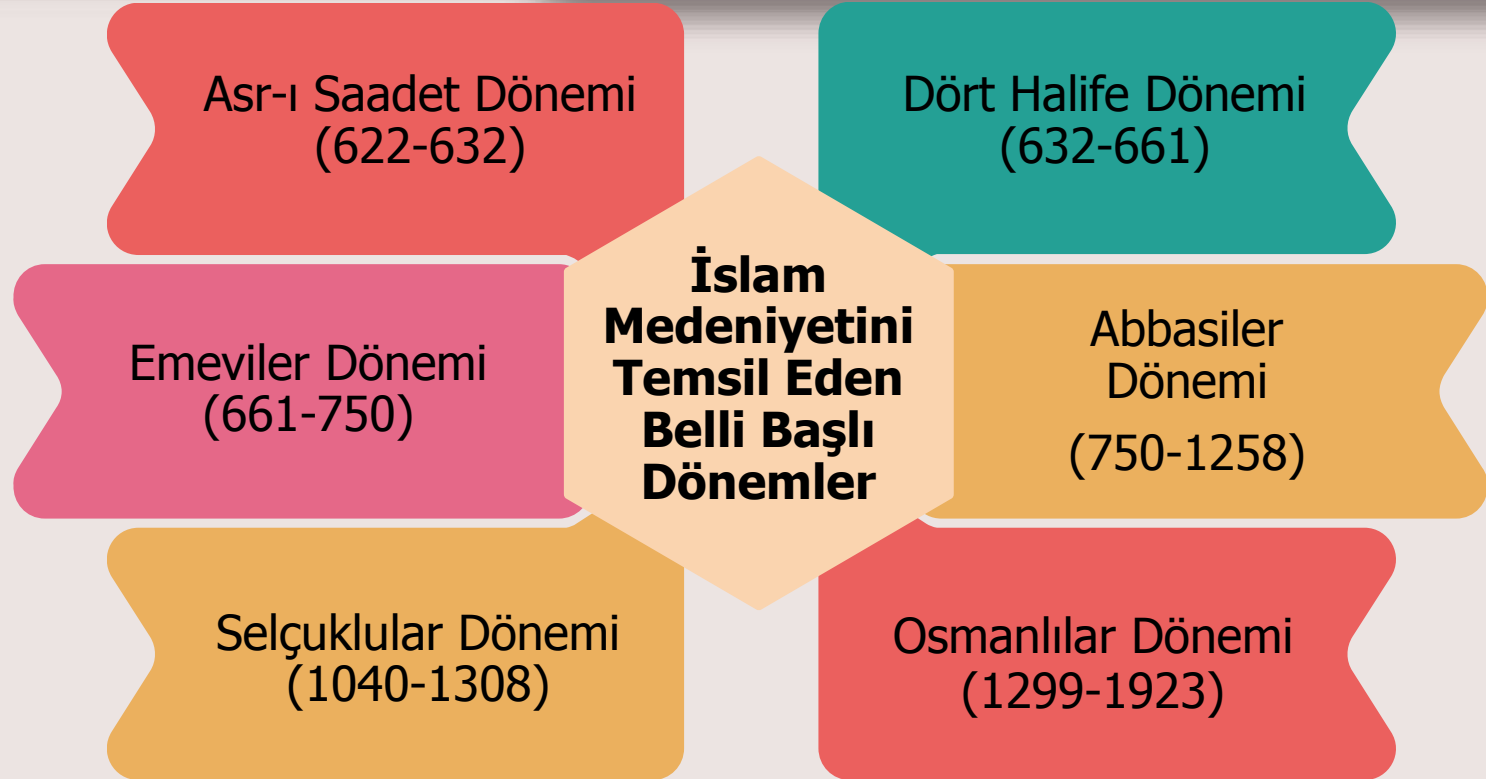
- Müslümanlar, millet ve ümmet kavramlarını da İslam medeniyeti kavramıyla ilişkili olarak kullanmışlardır.
- İslam milleti ya da İslam ümmeti denince, İslam medeniyetinin içine aldığı tüm milletlerin ruh ve ülkü birlikteliği de anlaşılır.

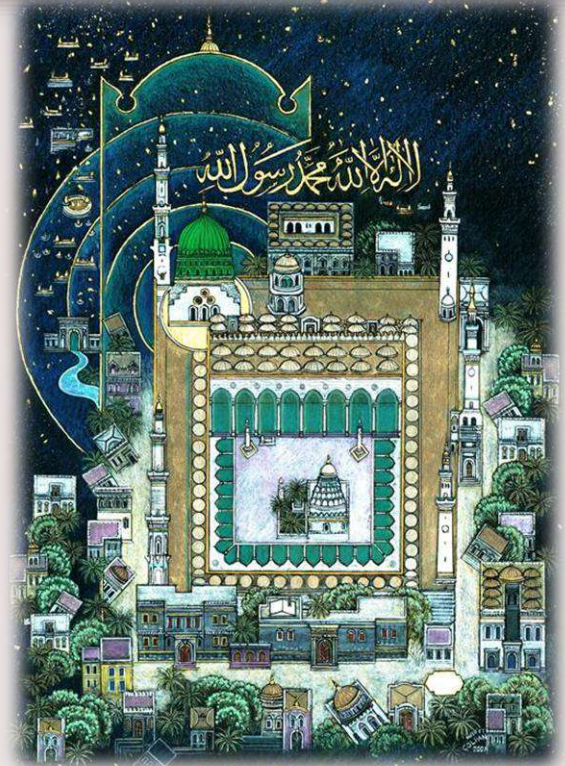
- İslam medeniyeti, tarihi boyunca hem diğer medeniyetlerin birikimleriyle etkileşim içinde olmuş hem de kendi özgün yapısıyla farklı coğrafyalardaki medeniyetleri etkilemiştir.
- Özellikle Türk, Arap, Fars ve Hint kültürleri kendi özgün yapılarını da koruyarak İslam medeniyetinin gelişmesinde ve yayılmasında büyük katkılar sağlamışlardır.

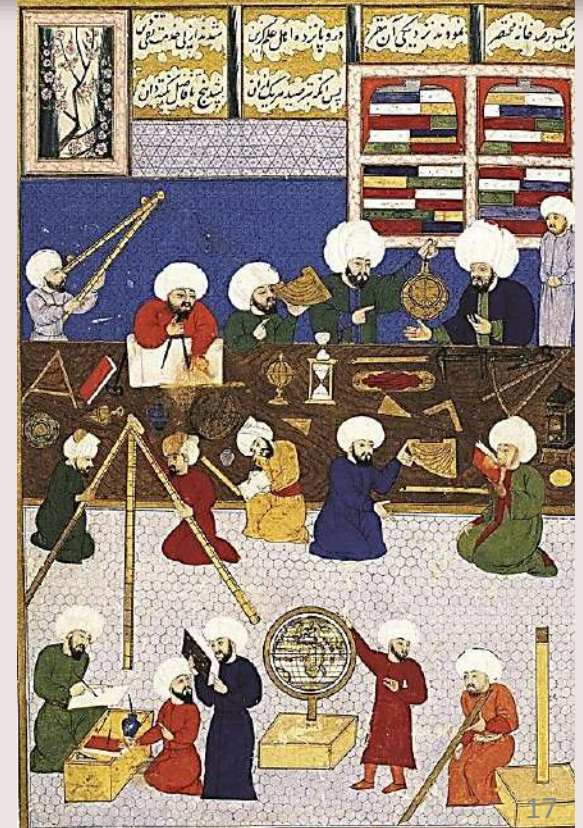
- İslam medeniyeti, doğuşundan itibaren tarihin her döneminde farklı alanlarda kendine özgü bakış açısıyla yeni ürünler ortaya koymuş; insanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan ilim, sanat, siyaset, hukuk ve eğitim gibi alanlarda kurum, kavram ve düşünme biçimlerini inşa etmiştir.
- İslam davetinin ulaştığı her coğrafyada İslam medeniyetinin izlerini görmek mümkündür.

- Asr-ı saadet'te tohumları atılan İslam medeniyeti, Emeviler döneminde oluşum sürecine girmiştir.
- Abbasiler döneminde gelişmiş, Selçuklular döneminde bu gelişim devam etmiştir.
- Osmanlı döneminde ise kurum ve kuruluşlarıyla en parlak dönemini yaşamıştır.

- İslam medeniyetinin mimari, edebiyat, sanat, matematik astronomi, tıp vb. alanlarda ortaya koyduğu örnekler oldukça fazladır.
- Farabi, İbn Sina, Biruni, Harezmi, İbn Rüşd, İbn Haldun gibi ilim adamları kendi dönemlerinde, felsefe, mantık, matematik, tıp, astronomi gibi alanlarda tüm dünyaya zengin ilmi ürünler sunmuşlardır.

- Çevrenizde veya seyahat ettiğiniz yerlerde İslam medeniyetine dair gözlemlediğiniz izler nelerdir?

2. İslam Medeniyetinin Farklı Coğrafyalardaki İzleri

- İslam, doğduğu coğrafyadan dünyanın pek çok farklı yerine yayılmış ve yayıldığı yerlerde yaşayan insanlar İslam'ın inanç ve ahlak ilkelerini benimseyerek Müslüman olmuşlardır.
- İslam medeniyetine farklı coğrafyalardan ve farklı kültürlerden gelen katkı onun çok zengin ve eşsiz bir medeniyet olmasına yol açmıştır.

- İslam medeniyetinin farklı havzalara taşınmasında pek çok âlim ve komutan önemli görevler icra etmiştir.
- Sa'd b. Ebi Vakkas, Amr b. As, Musa b. Nusayr ve Tarık b. Ziyad gibi komutanlar İran, Afrika ve Endülüs'e yaptıkları seferlerle önemli başarılar kazanmışlardır.
- Hint kültür havzasının oluşumunda ve Hindistan'ın İslam'la tanışmasında Gazneli Mahmud'un önemli katkısı olmuştur.

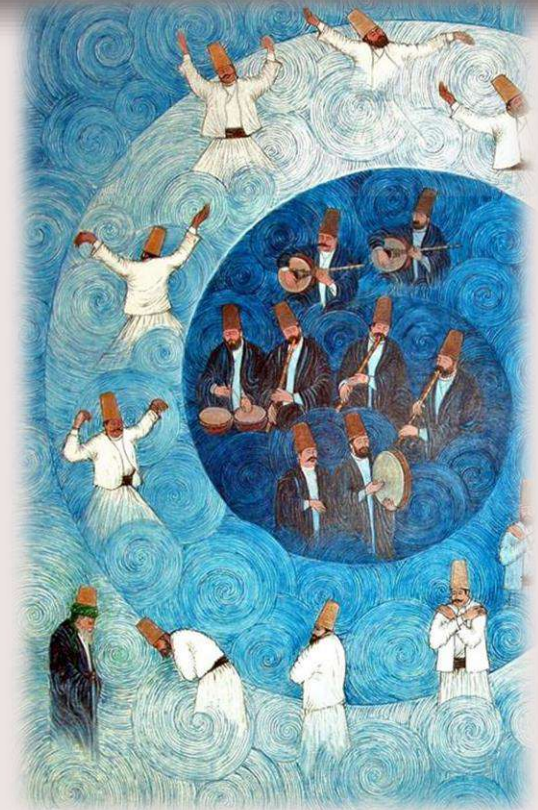
- Sultan Alparslan ise Anadolu'ya yaptığı seferlerle bu toprakların İslamlaşmasını sağlamıştır.

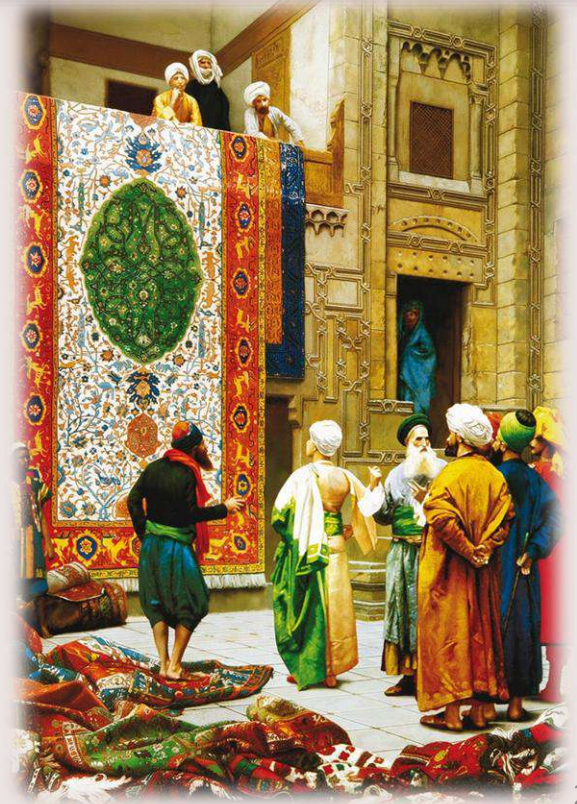
İslam'ın yayılışını gösteren harita

- İmam Ebu Hanife, İmam Şâfiî, İmam Malik, İmam Eşari, İmam Maturidi, İmam Gazali, Hoca Ahmet Yesevî, Mevlana Celaleddin Rumi, Hacı Bektaş Veli gibi âlimler de eserleri ve yetiştirdikleri öğrencileri vesilesiyle İslam medeniyetinin sağlam temeller üzerinde yükselmesini sağlamışlardır.
- İslam medeniyetinin Anadolu ve Balkanlara taşınmasında Horasan ve Anadolu erenlerinin de önemli katkısı olmuştur.

- Müslüman tüccarlar ticaret yapmak amacıyla erken dönemlerden itibaren İslam coğrafyasından dünyanın farklı yerlerine gitmişlerdir.
- Müslümanlar gittikleri yerlerde sergiledikleri dürüstlük, adalet ve helal kazanç konusundaki titizlikleriyle insanları etkilemişlerdir.
- Bu sayede İslam geniş kitlelere ve uzak coğrafyalara yayılma imkânı bulmuştur.

Ülkelere göre Müslüman nüfus oranları

Nüfusunun % 90'ından çoğu müslüman olan ülkeler

1. Türkiye 2. Fas 3. Cezayir 4. Tunus 5. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 6. Irak 7. İran 8. Afganistan 9. Ürdün 10. Küveyt 11. Pakistan 12. Libya 13. Mısır 14. Suudi Arabistan 15. Katar 16. Birleşik Arap Emirlikleri 17. Montanya 18. Sudan 19. Umman 20. Yemen 21. Somali 22. Endonezya

Nüfusunun % 50-90'ı müslüman olan ülkeler

1. Özbekistan 2. Arnavutluk 3. Azerbaycan 4. Türkmenistan 5. Tacikistan 6. Suriye 7. Lübnan 8. Batı Sahra 9. Bangladeş 10. Male 11. Nijer 12. Çad 13. Senegal 14. Gambia 15. Gine-Bissau 16. Gine 17. Malezya 18. Brunei

Nüfusunun % 20-50'si müslüman olan ülkeler

1. Kazakistan 2. Bosna-Hersek 3. İran 4. Afganistan 5. Pakistan 6. Fildişi Sahili 7. Nijerya 8. Etiyopya 9. Etiyopya 10. Etiyopya 11. Etiyopya 12. Etiyopya 13. Etiyopya 14. Etiyopya 15. Etiyopya 16. Etiyopya 17. Etiyopya 18. Etiyopya 19. Etiyopya 20. Etiyopya 21. Etiyopya 22. Etiyopya

Nüfusunun % 5-20'si müslüman olan ülkeler

1. Estonya 2. Letonya 3. Litvanya 4. Beyaz Rusya 5. Ukrayna 6. Moldova 7. Yugoslavya 8. Bulgaristan 9. Makedonya 10. Gürcistan 11. İsrail 12. Hindistan 13. Burkina Faso 14. Cane 15. Benin 16. Kamerun 17. Sri Lanka 18. Liberya 19. Etiyopya 20. Etiyopya 21. Etiyopya 22. Etiyopya

Nüfusunun % 1-5'i müslüman olan ülkeler

1. Kanada 2. Kuzey İrlanda 3. İngiltere 4. Rusya Federasyonu 5. Belçika 6. Hollanda 7. Almanya 8. Amerika Birleşik Devletleri 9. Fransa 10. Çin 11. Yunanistan 12. Ermenistan 13. Nepal 14. Myanmar 15. Tayland 16. Filipinler 17. Togo 18. Orta Afrika Cumhuriyeti 19. Guyana 20. Gabon 21. Kongo 22. Zaire 23. Kenya 24. Burundi 25. Zambiya 26. Zimbabve 27. Arjantin 28. Güney Afrika Cumhuriyeti

- İslam medeniyetinin en önemli unsurlardan biri de dildir.
- İslam medeniyeti Türkçe, Arapça, Farsça yazılan eserlerle zenginleşmiştir.
- Müslümanlar, yabancı kültürlerle karşılaştıkları andan itibaren ilk iş olarak farklı alanlardaki Yunanca ve Farsça eserleri Arapça'ya çevirmişlerdir.

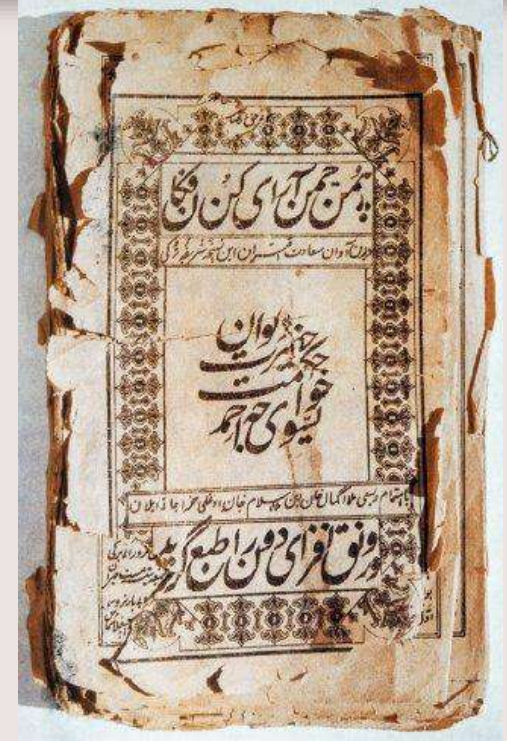

- Özellikle Abbasiler döneminde Yunan, Fars ve Hint literatürüne ait tıp, matematik, astronomi alanlarında pek çok eser tercüme edilmiştir.
- Bu iş için Abbasi Halifesi Me'mun zamanında Bağdat'ta Beytü'l-Hikme adında bir akademi kurulmuştur.

- Hoca Ahmed Yesevî'ye ait olan ve Türkçe yazılan **Divân-ı Hikmet**;
- Kaşgarlı Mahmud'un kaleme aldığı ilk Türkçe sözlük olan **Divân-ı Lugâti't-Türk**
- İlerleyen zamanlarda Türkçe olarak yazılan pek çok şiir, deyiş ve nefes

İslam medeniyetine değer katmıştır.

"Divân-ı Hikmet" dış kapağı
örneği

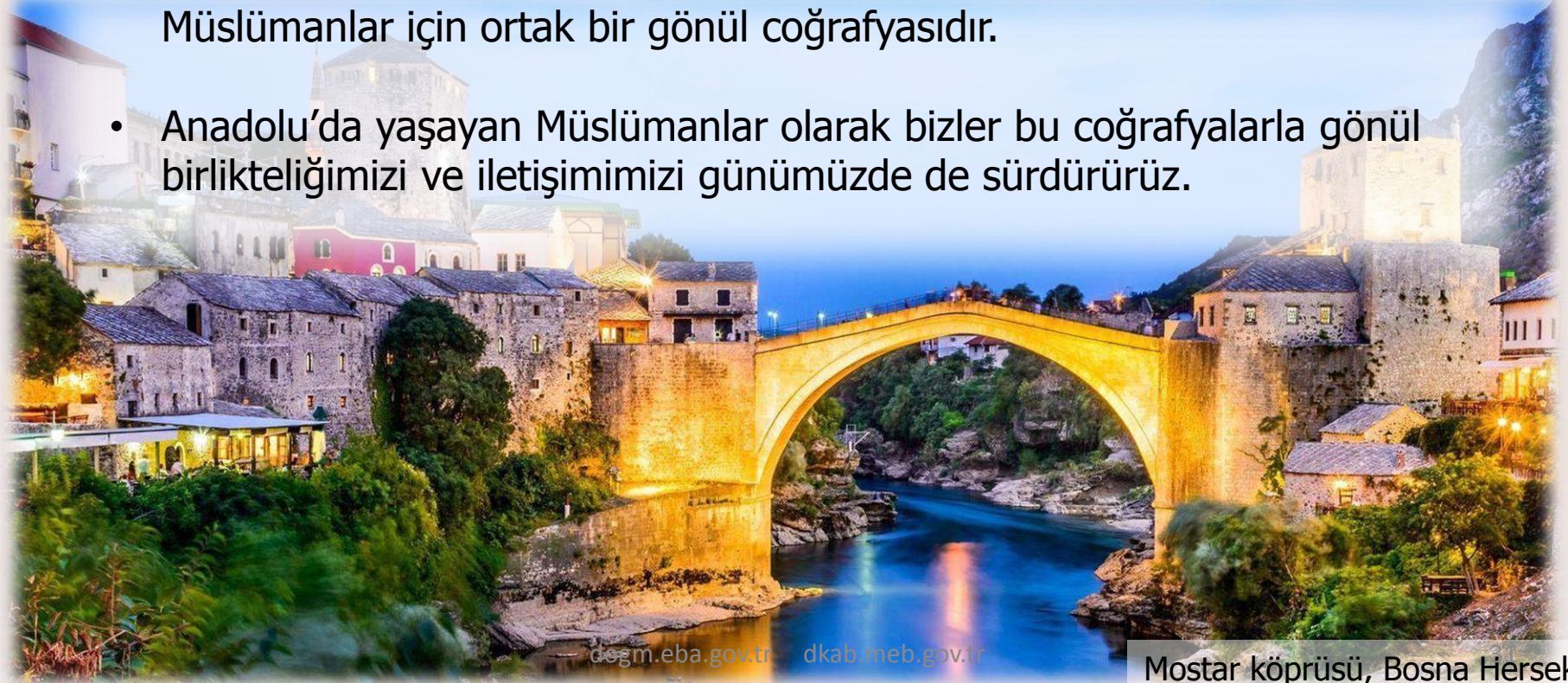
- Arapça, âlim ve ârifler tarafından ilim dili olarak kullanılmış ve bu dilde pek çok değerli eser kaleme alınmıştır.
- İbn Arabî'nin **Fusûsü'l- Hikem**'i, İbn Haldun'un **Mukaddime**'si, İbn Sinâ'nın **el-Kânun fi't-Tıb** gibi eserler buna örnek olarak gösterilebilir.
- Hâfız'ın **Divân**'ı ve Mevlânâ'nın **Mesnevi**'si gibi pek çok edebî ve irfanî eser de Farsça yazılan önemli eserlere örnektir.

İslam medeniyetinin izlerinin yoğun olarak görüldüğü bölgeler:

Endülüs Anadolu ve Balkanlar İran, Horasan, Türkistan , Mâverâünnehir
Kudüs Şam ve Bağdat
Kuzey Afrika (Mısır ve Mağrip) Hicaz Hint Alt Kıtası

- İslam medeniyetinin derin izlerinin bulunduğu bu coğrafyalar, bütün Müslümanlar için ortak bir gönül coğrafyasıdır.
- Anadolu'da yaşayan Müslümanlar olarak bizler bu coğrafyalarla gönül birlikteliğimizi ve iletişimimizi günümüzde de sürdürürüz.

Hicaz Bölgesi:

- İslam, Arap Yarımadası'nda Hicaz bölgesinde ortaya çıkmış ve buradan dünyaya yayılmıştır.
- Mekke ve Medine, Hicaz bölgesinin en önemli iki şehridir.

- Mekke’de bulunan Kâbe Müslümanların kiblesidir ve yeryüzünde Allah’a ibadet amacıyla yapılan ilk mabettir.

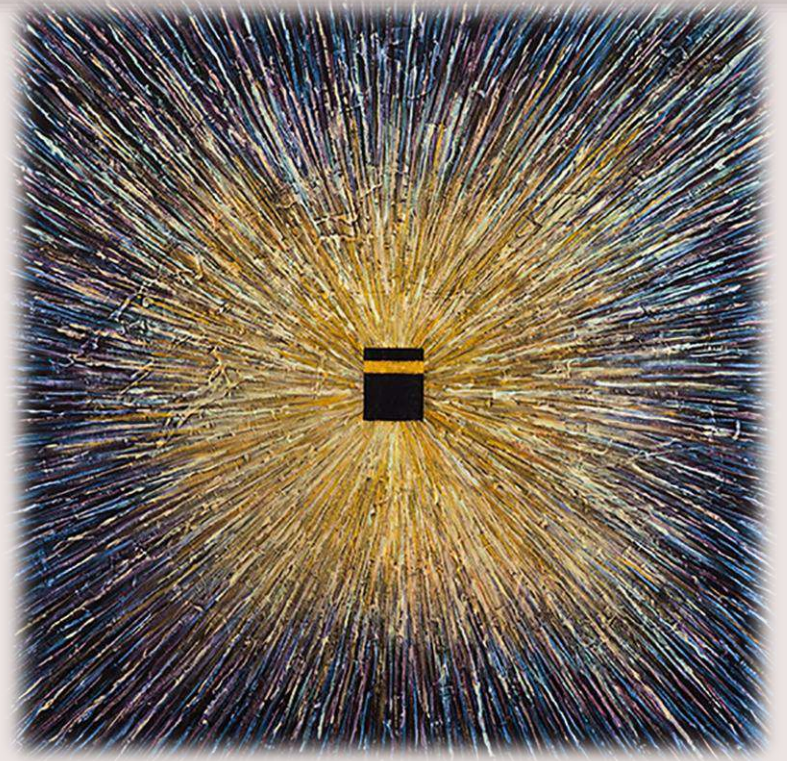
- Medine ise Peygamberimizin hicret sonrası yerleşerek İslam devletini kurduğu şehirdir.
- Mescid-i Haram'dan sonra en mukaddes mescit olan Mescid-i Nebi (Peygamber mescidi) ve Peygamberimizin kabri bu şehirdedir.

- Hicret öncesi adı Yesrib olan şehir, Peygamberimizin buraya gelişiyle birlikte "nurlanmış şehir" anlamına gelen "Medine-i Münevvere" adıyla anılmaya başlamıştır.
- Medine kelimesiyle medeniyet kavramı aynı kökten gelir.
- Medine şehri, İslam medeniyetinin şehircilik anlayışının modelidir.

- İslam dünyasından pek çok âlim Hicaz bölgesine hac ve ilim yolculukları yapmış hayatlarının belli bir dönemini ya da tamamını burada geçirmişlerdir.
- Günümüzde de İslam dünyasının dört bir tarafından buraya hac ve umre yolculukları yapılmakta, Mekke ve Medine bütün Müslümanlar için merkezî konumunu devam ettirmektedir.

Kudüs ve Çevresi:

- Tarihi çok eskilere dayanan Kudüs şehrinin ismi kelime olarak, bereketli ve mukaddes gibi anlamlara gelir.
- Hem çevresi hem de bünyesinde bulunan Mescid-i Aksâ nedeniyle Kudüs, İslam medeniyetinin en önemli dinî ve kültürel havzalarındandır.

- Kible, Kâbe'ye çevrilmeden önce Peygamberimiz, Kâbe'yi de önüne almak suretiyle Kudüs'e yönelerek namaz kılmıştır. Daha sonra kible Kâbe'ye çevrilmiştir.

- Peygamberimizin Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya götürülmesi (İsrâ) ve ardından Yüce Allah'ın huzuruna çıkarılması (Miraç) mucizeleri de Müslümanlar için bu şehri mukaddes kılan diğer hususlardır.

- Kudüs, Hz. Ömer'in halifeliği sırasında fethedilmiş ve İslam topraklarına katılmıştır.
- İslam medeniyetinin sahip olduğu adalet anlayışı ve diğer din mensuplarına karşı müsamahakâr davranışı nedeniyle burası insanlığın ortak tarih, kültür ve medeniyetinin güzel bir örneği olmuştur.

- Kudüs, 1516 yılında Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı hâkimiyetine girdi ve 1917 yılına kadar yaklaşık 400 yıl Osmanlı hâkimiyetinde kaldı.
- Osmanlılar Kudüs'ü her yönüyle ihya ettiler. Kanuni Sultan Süleyman'ın hanımı Hürrem Sultanın yaptırdığı külliye Kudüs'ün en önemli hayır kuruluşlarındandır.

Osmanlı döneminde yapılan
Kudüs kalesi

- Osmanlı Devletinin son dönemlerinde özellikle Sultan 2. Abdülhamid, Siyonist Yahudilerin Filistin'e yönelik planlarını engelleyecek önlemler aldı.
- Ne var ki 1. Dünya Savaşı'nın neticesinde Osmanlı'nın bu bölgeden çekilmesiyle Kudüs tarihinin en zor dönemlerini yaşamaya başladı.

- 1948 yılında kurulan İsrail'in işgali ve zulmü günümüzde bu kadim şehrin tarihî ve kültürel dokusunu tehdit etmekte; Dârü's-selâm (Esenlik şehri) olarak da bilinen şehir savaş ve gözyaşıyla anılmaktadır.

- Türk milleti, devletiyle birlikte Kudüs ve Mescid-i Aksâ için büyük bir duyarlılık göstermekte ve kalben bağlı olduğu bu coğrafyaya her türlü yardımı yapmaktadır.
- 2010'da Gazze'ye insani yardım götürürken İsrail'in saldırısına uğrayan Mavi Marmara gemisi bu yardımın önemli bir örneğidir.

- 2017 yılının Aralık ayında Amerika Birleşik Devletlerinin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak kabul eden açıklamasından sonra, Türkiye liderliğinde bir araya gelen İslam ülkeleri Kudüs'ü Filistin devletinin başkenti ilan ederek tarihî bir karar aldılar.

Şam ve Bağdat Bölgesi:

- Diğer adı Dimaşk olan Şam şehri, Şam beldeleri (Bilâd-ı Şam) olarak bilinen Suriye, Filistin, Lübnan ve Ürdün bölgelerinin merkezidir.
- Bölge, Hz. Ömer döneminde Halid bin Velid komutasındaki İslam ordusu tarafından fethedildi ve bu tarihten itibaren İslam medeniyetinin önemli bir havzası oldu.

- Şam daha sonra Emevî devletinin başkenti olarak önemini sürdürdü.

- Bu dönemde inşa edilen Emevî Camii İslam dinî mimarisinin günümüze kadar ayakta kalan en eski ve en güzel örneklerinden biridir.

- Selçuklular şehre hâkim olduktan sonra burada medreseler yaptırıp, vakıflar tahsis ettiler.
- Bu sayede Şam önemli ilim merkezlerinden biri haline geldi.
- Şam şehri, 1521 yılından itibaren Osmanlı hâkimiyetine geçti.

- 2011 yılında Suriye’de çıkan iç savaşta Türkiye hem devlet hem de millet olarak Suriye halkının yanında olmuş ve onlara yardım elini uzatmıştır.
- Ülkemize sığınan Suriyeliler en güzel şekilde ağırlanmaktadır.
- Bu durum ülkemizin gönül coğrafyasına olan bağlılığının ve vefasının güzel bir yansımasıdır.

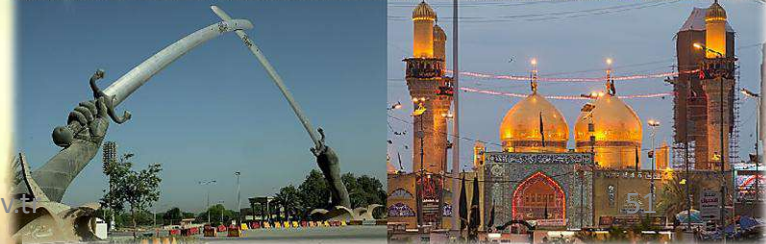

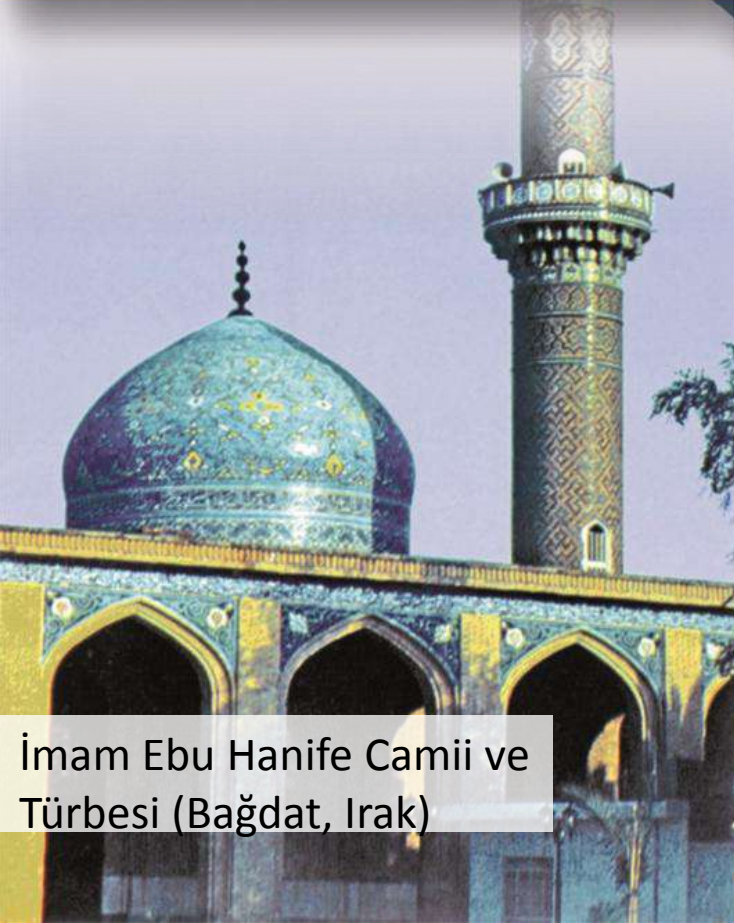

- Abbasi halifesi Mansur tarafından kurulan Bağdat şehri de İslam medeniyetinin önemli bir kültür ve ilim merkeziydi.

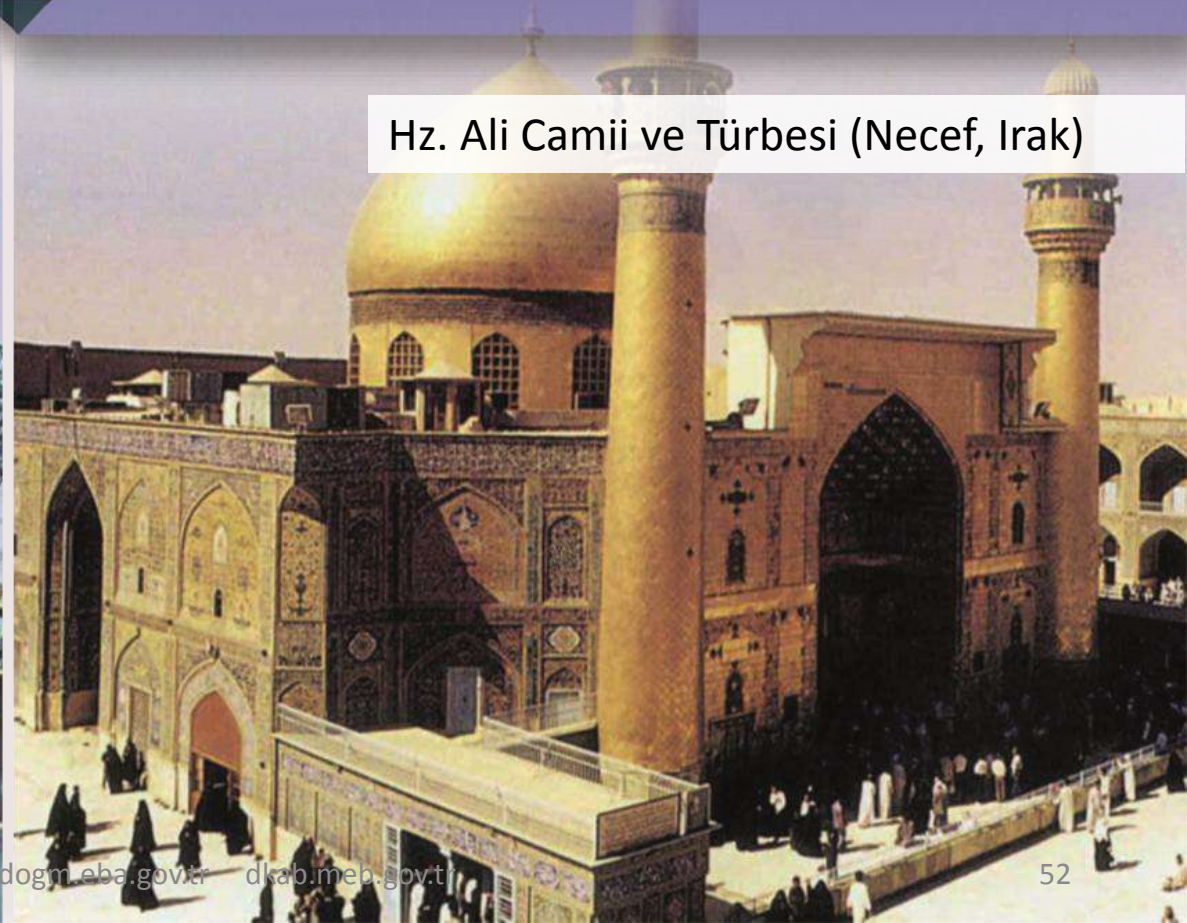

- Bağdat'ta kurulan en önemli medrese Büyük Selçuklu veziri Nizamü'l-Mülk adına kurulan Nizamiye medreseleridir.
- Ayrıca Beytü'l-Hikme gibi tercüme ve ilim akademileri de burada bulunuyordu.
- Camiler, özellikle Mansur Camii büyük bir öğretim merkeziydi.

İmam Ebu Hanife Camii ve
Türbesi (Bağdat, Irak)

Hz. Ali Camii ve Türbesi (Necef, Irak)

- Bağdat, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı topraklarına katıldı.
- Şehir Osmanlılar döneminde yeniden tarihî ve kültürel önemine kavuştu.

- Geçmişte Moğol istilasıyla tarumar olan şehir günümüzde ise Amerika Birleşik Devletlerinin işgalinin etkileri nedeniyle zor günler geçirmektedir.

İran, Horasan, Türkistan ve Mâverâünnehir Bölgesi:

- Hz. Ömer zamanında İslam topraklarına katılan İran ve Horasan bölgesi İslam medeniyetinin önemli havzalarındandır.

- Güneşin doğduğu yer anlamına gelen Horasan; Nişabur, Merv, Belh, Herat gibi önemli tarihî şehirlerin yer aldığı bir bölgedir.
- Günümüzde Afganistan, Tacikistan ve İran gibi ülkelerin topraklarında yer alan bu bölgedeki nüfusun büyük çoğunluğu Türklerden oluşmaktadır.

- Büyük sufi Mevlânâ Celaleddin Rumi, Belh şehrinde doğmuş, daha sonra Anadolu'ya göç etmiştir.
- Horasan bölgesi özellikle kendine özgü bir tasavvuf anlayışıyla öne çıkmış, bu bölgeden Anadolu ve Balkanlara geçen pek çok derviş İslam dininin geniş bir coğrafyaya yayılmasına katkı sağlamıştır.

- Arapçada “Nehrin öbür yakası” anlamına gelen Mâverâünnehir Orta Asya’da Seyhun ve Ceyhun nehirleri arasında kalan bölgenin adıdır.
- Semerkant, Buhara ve Kaşgar Türkistan’da bulunan önemli şehirlerdir.

- Türkistan olarak bilinen ve Türklerin anayurdu olan geniş coğrafyanın bir parçası konumunda olan bölge, İslam medeniyetinin sanat ve estetik anlayışını yansıtan önemli bir havzadır.

Registan Meydanı (Semerkant, Özbekistan)

- Türkistan; tarihi, kültürü, medeniyeti, edebiyatı, sanatı, mimarisi, yer altı ve yer üstü zenginlikleriyle İslam medeniyetinin önemli bir parçasıdır.
- İmam Buhârî, İmam Tirmizî, İmam Mâturidî, Farabî, İbn Sinâ, Zemahşerî ve Ali Kuşçu gibi önemli ilim adamları burada yetişmiştir.

İmam Buhari türbesi, Özbekistan

- Günümüzde büyük sıkıntılar yaşayan Doğu Türkistan coğrafyası, İslam dünyasının birlik ve beraberlik içinde atacağı adımları beklemektedir.

Hint Alt Kıtası:

- Hindistan ve Pakistan'ı kapsayan bu bölge İslam medeniyetinin izlerini taşır.
- Dünyanın en kalabalık ülkelerinden biri olan Hindistan, Endonezya ve Pakistan'dan sonra dünyada en çok Müslümanın yaşadığı ülkedir.

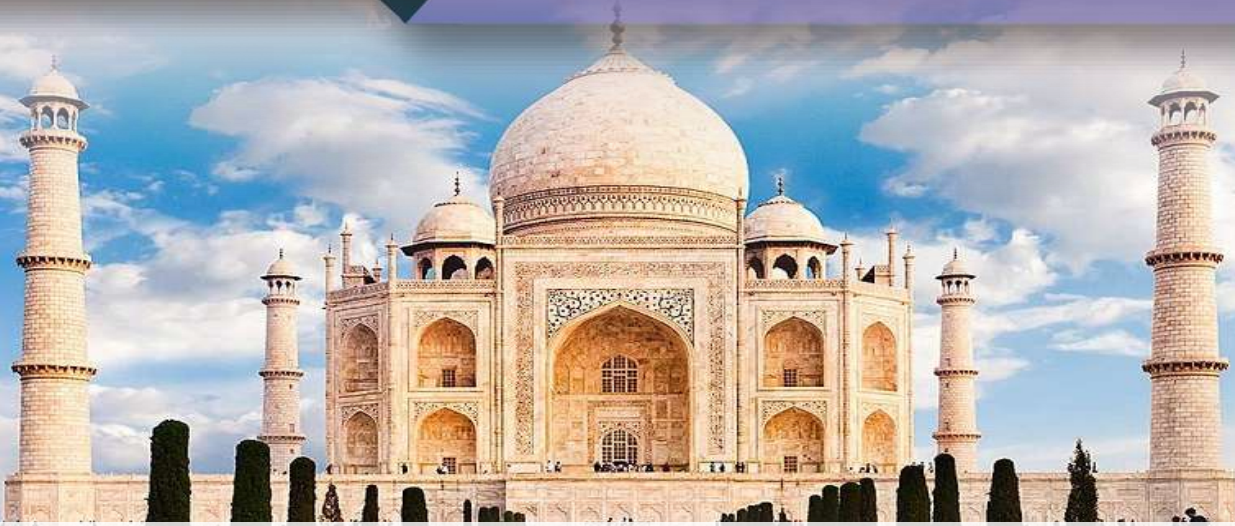

- Bu coğrafyanın İslam'la tanışması 7. yüzyılda Müslüman Arap tüccarların bu ülkeye yaptıkları ticari seferler neticesinde olmuştur.
- Abbasiler döneminde yapılan fetihler sonucunda İslam, Hindistan topraklarında yayılmaya başlamıştır.

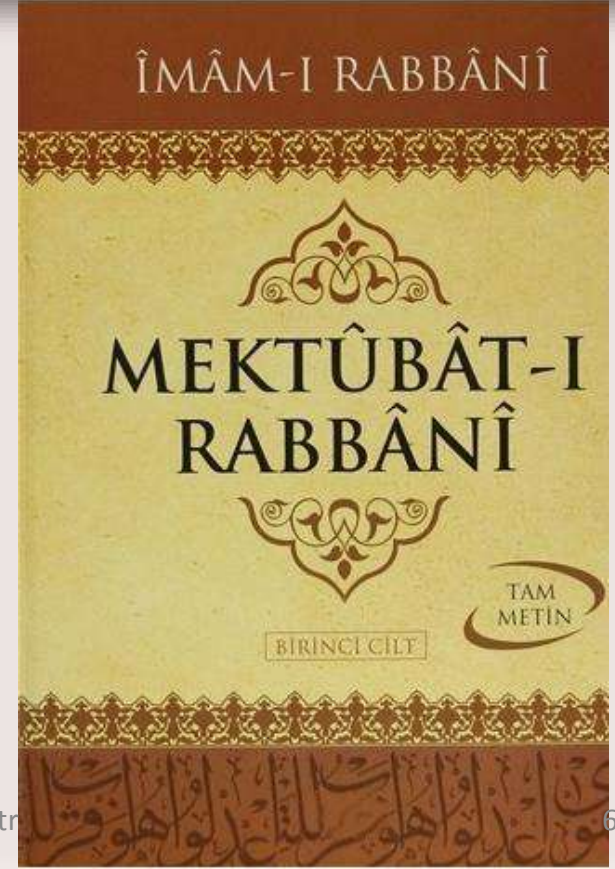
- Hindistan, İslam ile tanışmasının ardından 19. yüzyıldaki İngiliz işgaline kadar Gazneliler ve Babürler gibi Türk-İslam Devletlerinin egemenliği altında kalmıştır.

- İslam devletleri döneminde yapılan pek çok cami ve mimari eser Hindistan'a zenginlik katmıştır.
- Babürler döneminde yapılan ve dünyanın yedi harikasından biri sayılan Tac Mahal, Hindistan'daki İslam medeniyeti eserlerinin en güzel örneklerindendir.

- Hint alt kıtasında yetişen İslam âlimlerinin İslam medeniyetine ilmî anlamda önemli katkıları olmuştur. İmam Rabbânî, Şah Veliyullah Dihlevî gibi âlimler tefsir, hadis, kelam, tasavvuf alanlarındaki eserleriyle İslam medeniyetinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

- Bu coğrafyanın son dönem önemli şair ve düşünürü Muhammed İktbal'dir. İktbal yazdığı eserleriyle Müslüman son yüzyıldaki İslam düşüncesini etkilemiştir.
- İngiliz sömürüsüne karşı ülkesinin bağımsızlığı için çalışmış, Türk millî mücadelesine de destek vermiştir.
- Cavidname adlı eser onun önemli eserlerindedir.

"Kur'an'ı anlamak istiyorsan sana indiriliyormuş gibi oku."

Muhammed İktbal (1877-1938) 67

Anadolu ve Balkanlar:

- 1071 yılında Sultan Alparslan'ın Malazgirt zaferi ile birlikte kapıları İslam'a açılan Anadolu, Türk-İslam medeniyetinin geçmişten günümüze en önemli havzalarının başında gelmektedir.

- Yüzyıllar boyunca İslam hilafetinin başkenti olan İstanbul üç kıtanın birleştİğı, dünyanın en önemli şehirlerinden biridir.
- İslam sanatlarının ve mimarisinin en güzel örnekleri bu şehirde verilmiştir.
- İstanbul dışında Edirne, Bursa, Konya, Erzurum, Diyarbakır gibi şehirler de İslam medeniyetinin önemli kültür şehirlerdir.

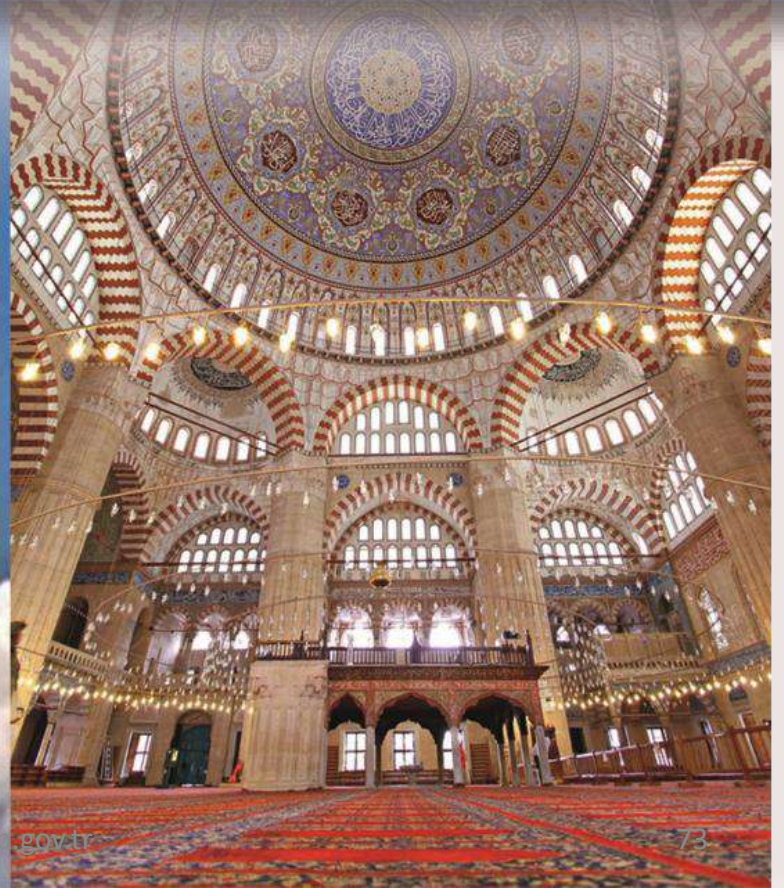
Süleymaniye Camii, İstanbul

Sultanahmet Camii, İstanbul

Selimiye Camii, Edirne

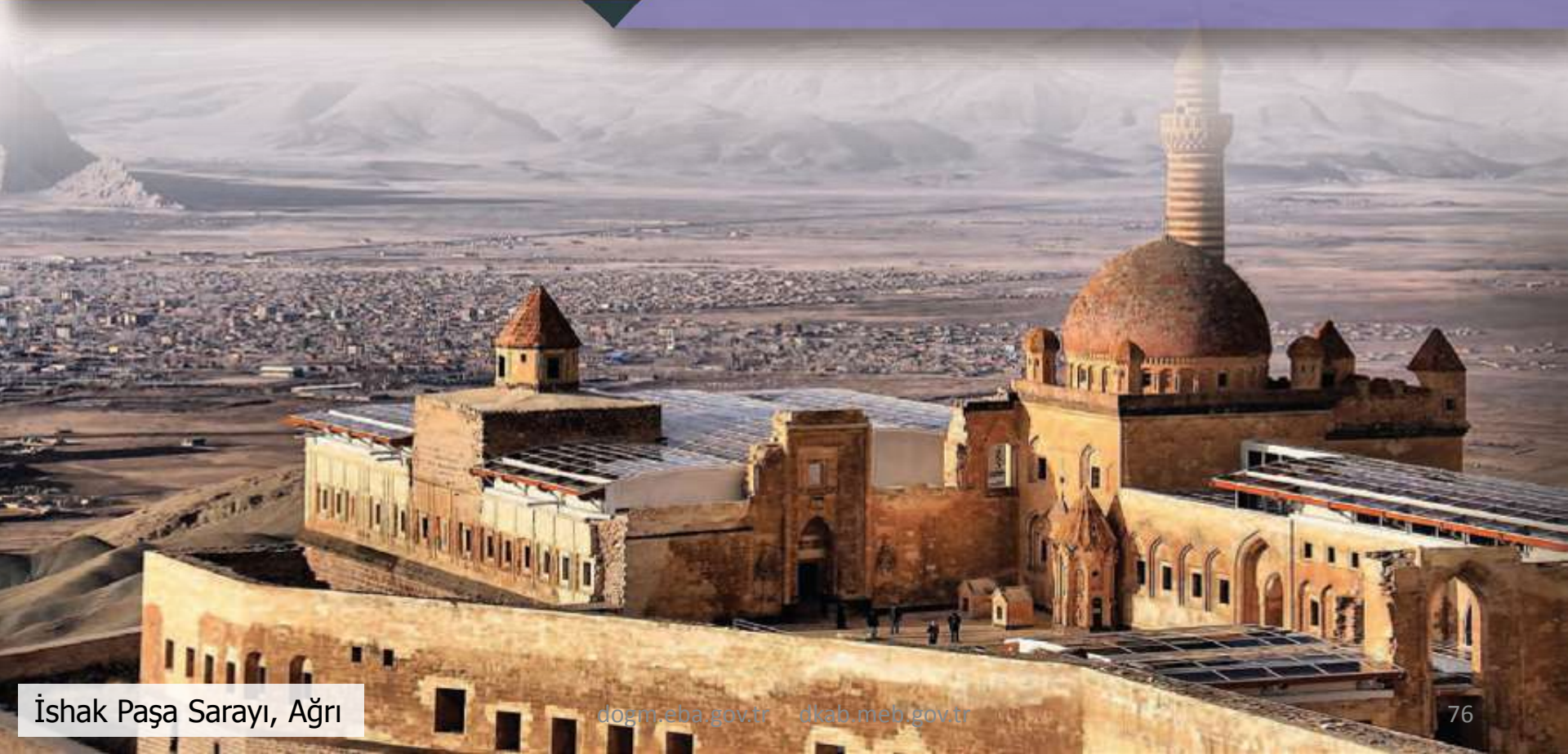

Ulu Camii, Bursa

Ulu Camii, Diyarbakır

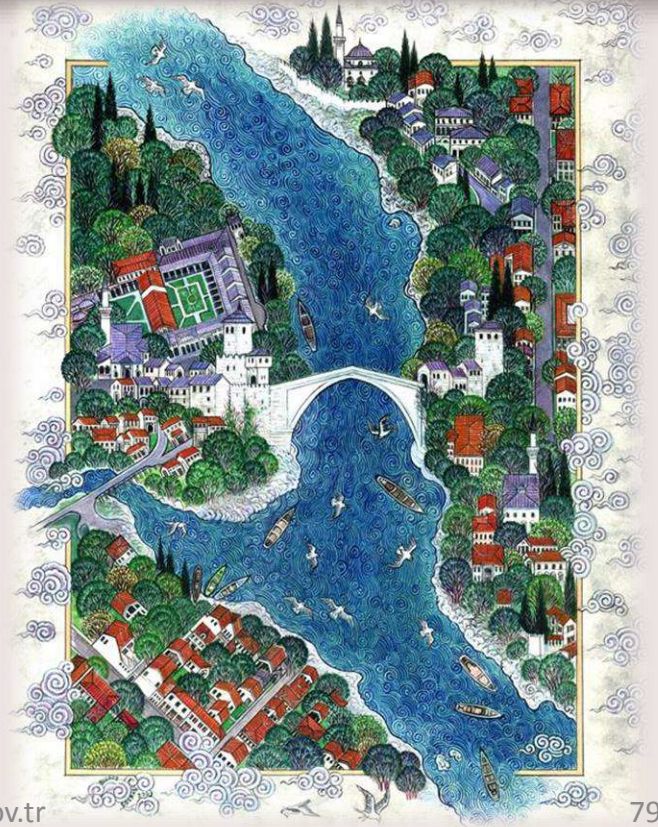
İshak Paşa Sarayı, Ağrı

- Anadolu topraklarında pek çok âlim, ve sufi yetişmiş, bunlar yaşantı ve eserleriyle hem kendi zamanlarını hem de günümüzü aydınlatmışlardır.
- Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Hacı Bayram Veli, Molla Fenâri, Davud-i Kayserî, Aziz Mahmud Hüdaî, Niyâzi Mısırî, İsmail Hakkı Bursevî bu arif ve âlimlerden bazılarıdır.

- Batı'dan gelen saldırılara karşı İslam'ın kalesi konumundaki Anadolu pek çok hacı seferinin geri püskürtüldüğü; İstiklal harbiyle birlikte işgalci emperyalist güçlerin yenilgiye uğratıldığı bir mücadele alanıdır.
- Anadolu günümüzde de mazlumlara kucak açmakta ve bağlı olduğu gönül coğrafyasına vefasını her zaman göstermektedir.

- Anadolu'nun Avrupa'ya uzanan halkası olan Balkanlar'ın İslam medeniyetiyle tanışması Müslüman Türk toplulukların bölgeye yerleşmesiyle başlamıştır.
- İslam'ın bu bölgede yaygınlaşması Osmanlı zamanında olmuştur. Fetihler sonrasında Anadolu'dan getirilen Türkmen boyları bölgeye yerleştirilmiştir.

- Osmanlıların İslam anlayışından etkilenen Boşnaklar ve Arnavutlar Müslüman olmuştur.
- Günümüzde Balkanlarda Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya ve Kosova başta olmak üzere pek çok ülkede milyonlarca Müslüman yaşamaktadır.
- Ülkemiz, özellikle Batı Trakya'da yaşayan Müslüman soydaşlarımızın sorunlarıyla bir devlet politikası olarak ilgilenmektedir.

Gümülcine Müftüsü İbrahim ŞERİF

- Osmanlı döneminde Balkanlarda İslam medeniyetini yansıtan çok sayıda cami, medrese, han ve hamam gibi mimari eser yapılmıştır.
- Vardar Nehri üzerinde, Fatih Sultan Mehmed Han tarafından yaptırılan Taş Köprü, Filibe'de Sultan Murat Hüdavendigâr Camii, Yunanistan Kavala'da Mehmet Ali Paşa Medresesi, Bosna'da Mimar Hayreddin tarafından yapılan Mostar Köprüsü bunlardan bazılarıdır.

- 18. yüzyıldan itibaren çıkan savaşlarda Balkanlardaki Müslüman nüfusun bir kısmı hayatını kaybetmiş bir kısmı da Anadolu'ya göç etmeye zorlanmıştır.
- Yakın tarihte yaşanan Bosna Savaşı'nda yüz bini aşkın Müslüman katledilmiş ve iki milyon insan göç etmek zorunda kalmıştır.

"Benim için iyi, doğru ve güzel ne varsa hepsinin diğer adı İslam'dır."
Müslüman Boşnak komutan, devlet adamı
Aliya İzzetbegović (1925-2003)

- Bu coğrafyayla kardeşlik ilişkilerimiz günümüzde de Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ve Yunus Emre Enstitüsü gibi kuruluşlarımız aracılığıyla eğitim, kültür ve sanat alanlarında devam etmektedir.

- Bosna Hersek'teki Srebrenitsa katliamının acısını paylaşmak amacıyla ülkemizden çok sayıda kişi her yıl 8-11 Temmuz arası "Marş Mira (Barış Yürüyüşü)" etkinliğine katılmaktadır.
- Bu destek ülkemizin bu coğrafyaya kalbî bağlılığının önemli bir göstergesidir.

Kuzey Afrika (Mısır ve Mağrip):

- Mağrip; Mısır'dan Atlantik Okyanusu'na kadar uzanan Kuzey Afrika bölgesine verilen isimdir.
- Günümüzde bu coğrafyada Libya, Tunus, Cezayir, Fas ve Moritanya devletleri bulunmaktadır.

- Mağrip'in fethi Hz. Ömer (r.a.) zamanında Amr b. Âs komutasında Mısır'dan başlamıştır.
- İslam hâkimiyeti boyunca Mağrip'te birçok emirlik ve devlet kuruldu.

- Osmanlı döneminde Barbaros Hayreddin Paşa 1517’de Cezayir ve civarını İspanyollardan kurtardı ve bir süre sonra Cezayir’in tamamını hâkimiyeti altına aldı.
- Osmanlı donanması, Turgut Reis komutasında 1551 yılında Trablusgarp’ı ele geçirerek Osmanlı idaresini bütün Libya’da hâkim kıldı.

- Türklerin himayesindeki Mağrip Fransız istilâsına kadar huzur içinde yaşadı.
- 1830 yılında Cezayir şehrini istilâ eden Fransa daha sonra Tunus, Fas ve Moritanya'yı işgal etti.
- Sömürge döneminde Mağrip'in her tarafında işgalci Batılılara karşı direnişler ve ayaklanmalar meydana geldi.

- Cezayir’de Abdülkâdir el-Cezâirî’nin, Fas’ta Abdülkerîm el-Hattâbî’nin, Libya’da Ömer Muhtar’ın mücadelesi bu ülkelerin kurtuluşu yolunda önemli direniş hareketleridir.
- Bu direniş hareketleri sayesinde Kuzey Afrika ülkeleri zamanla bağımsızlıklarını kazanmışlardır.

“Biz asla teslim olmayız.
Ya kazanırız ya ölürüz.”
Müslüman direnişçi Ömer
Muhtar (Şehadet: 1931, Libya)

- Mağrip sanatının en önemli faaliyet sahası mimaridir.
- Kayrevan Ulu camisinin plan şeması ve mimarisi Mağrip'te inşa edilen bütün camiler üzerinde etkili olmuştur.

- Kuzey Afrika'nın nüfusu en kalabalık ülkesi olan ve tarihi çok eskilere dayanan Mısır, İslam medeniyetinin önemli bir ilim ve kültür bölgesidir.
- Hz. Ömer döneminde Amr b. Âs komutasındaki İslam orduları tarafından fethedilen Mısır, Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

- Ezher Camii ve medresesi Fâtımîler tarafından kurulan önemli bir ibadet ve eğitim merkezidir.
- Ayrıca Kahire'deki Fâtımî sarayında büyük bir kütüphane kurulmuş, 1004 yılında Kahire'de tesis edilen Dârü'l-Hikme'de felsefe, mantık, matematik, tıp gibi ilim dallarında pek çok çalışma yapılmıştır.

- Ezher Medresesi (Üniversitesi) İslâm dünyasının hâlen ayakta olan en eski eğitim kurumudur.
- Günümüzde, dünyanın pek çok yerinden insanlar ilim tahsili için buraya gelmektedir.

Endülüs:

- Endülüs, İber Yarımadasına (İspanya ve Portekiz) Müslümanlar tarafından verilen isimdir.
- En önemli şehirleri, Kurtuba, Gırnata ve İşbiliye'dir. Yarımadanın fethi 8. yüzyılda Emevi komutanlarından Tarık b. Ziyad tarafından başlatılmıştır.
- Bölge 15. yüzyılın sonuna kadar İslam medeniyetinin Avrupa'daki merkezi olmuştur.

- Pek çok mimari ve ilmî eserin hayat bulduğu bölge, ortaya çıkan iç karışıklıklar sebebiyle çok sayıda devlete bölünmüştür.
- Son olarak 1492’de Beni Ahmer Devleti’nin de yıkılmasıyla burada İslam hâkimiyeti son bulmuştur.

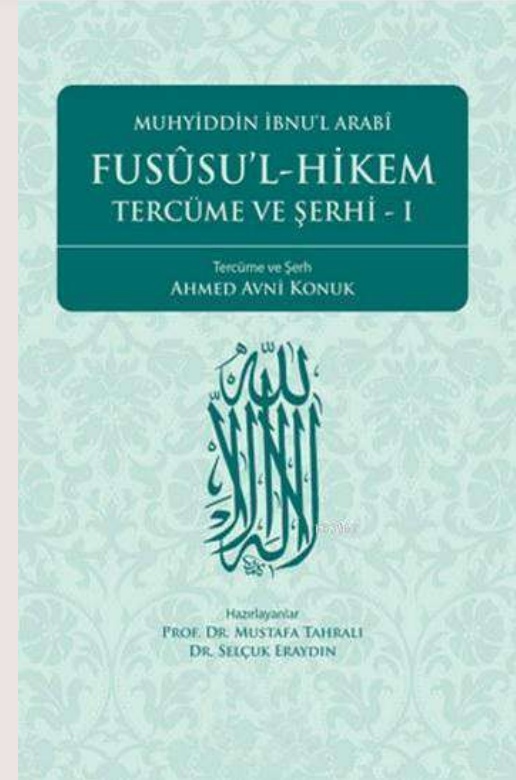
- Hristiyanların bölgeye hâkim olmasından sonra Endülüs'teki İslam medeniyetine ait izler silinmiş, eserler yok edilmiş, camiler kiliseye çevrilmiştir.
- Buradan ayrılmak zorunda kalan Müslümanlar ve Yahudiler Osmanlı gemileriyle Anadolu ve Afrika'ya taşınmıştır.

- Endülüs Emevi Devleti'nin başkentliğini yapan Kurtuba şehrinde İslam medeniyetini yansıtan önemli mimari eserler ve kütüphaneler inşa edilmiştir.
- Kurtuba Camii önemli mimari eserlerden biridir fakat günümüzde cami olarak kullanılmamaktadır.
- Endülüs'teki İslam medeniyeti sanat ve estetiğinin en güzel yansımalarından biri de kale olarak inşa edilen ve günümüze kadar ulaşan Elhamra Sarayı'dır.

- İslam medeniyetinin Batı'ya taşınmasında önemli bir köprü rolü üstlenen Endülüs'teki ilmî çalışmalar, Hristiyanlar tarafından Arapçadan Latinceye tercüme edilmiştir.
- İslam medeniyetine eserleriyle katkıda bulunan İbn Hazm, İbn Rüşd ve İbn Arabî gibi şahsiyetler bu coğrafyada yetişmiştir.

- Sizce insanların farklı milletler halinde yaratılmasının sebebi nedir?

3. Kur'an'dan Mesajlar: Hucurât Suresi 13. Ayet

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ
لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

“Ey insanlar! Sizleri bir erkekle bir diğiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerliniz en takvalı olanınızdır. Allah her şeyi bilmektedir ve her şeyden haberdardır.” (Hucurât suresi, 13. ayet.)

- Hucurât suresi, Medine’de indirilmiştir.
- On sekiz ayettir.
- Bu surede Peygamberimize (s.a.v.) karşı nasıl davranmamız gerektiğini öğreten edep kurallarından ve müminlerin birbirlerine karşı ilişkilerini belirleyen temel ahlak ilkelerinden bahsedilir.
- Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gösterilen edebin, kulu Allah’a (c.c.) yaklaştıracakı vurgulanır.

- Surenin on üçüncü ayeti tüm insanlara hitap etmekte ve temel bir kuralı hatırlatmaktadır.
- Yüce Allah insanları Hz. Âdem (a.s.) ve eşi Hz. Havva'nın çocukları olarak yaratmış ve onları çeşitli kavimlere ve kabilelere ayırmıştır. Bu farklılıklar çatışma, savaş ve ayrılık sebebi değil bilakis tanışma ve kaynaşma vesilesidir.

- Yeryüzündeki insanların ırk, dil ve renk gibi maddi çeşitlilikleri ile kültür, örf ve âdet gibi manevi çeşitlilikleri Allah'ın yaratmasındaki zenginliğin ve güzelliğin bir yansımasıdır.
- Bu sayede insanlar birbirlerini pek çok farklı özellikleriyle tanırlar ve kaynaşırlar.
- İslam'a göre bu farklılıklar asla üstünlük taslama veya başkalarını küçük görmenin sebebi olamaz.

- İslam'da insanın Allah katındaki değer ve üstünlüğü sahip olduğu takva ileidir.
- Takva, Yüce Allah'ın emirlerine uyma ve yasaklarından sakınma konusundaki titizlik ve kul olma bilincidir.
- Kulluk bilinci sayesinde insan sorumluluklarına uygun güzel davranışlar sergiler.

- Takva, Allah'ın her şeyi bildiğinin ve her şeyden haberdar olduğunun bilinciyle yaşamaktır.
- Bu bilinçle yaşayan bir insan kendi üzerinde güçlü bir öz denetim sağlar ve geçici olan ile ebedî olanın ayırımına varır.
- Böylece hem dünyasını hem de ahiretini ihya eder.

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Kültür ve medeniyet nedir?
2. İslam medeniyetini tanımlayarak oluşum süreci hakkında bilgi veriniz.
3. İslam medeniyeti hangi coğrafyalarda izler bırakmıştır?
4. Hicaz bölgesinin İslam medeniyeti açısından önemi nedir?
5. İslam medeniyetinin yayıldığı coğrafyaları kısaca tanıtınız.

Cevaplayalım

1. Kültür kavramından daha kapsayıcı üst bir kavramdır. Kültürlerin bir araya gelmesiyle oluşur. Farklı milletlerin ortak duygu, düşünce ve eserlerini kapsar.

Verilen bilgilerde aşağıdaki hangi kavramdan bahsedilmektedir?

- A) Sanat
- B) Mimari
- C) Coğrafya
- D) Medeniyet
- E) Örf ve âdet

2. Aşağıdakilerden hangisi kültürün özelliklerinden biri değildir?

- A) Toplumun ortak ürünüdür.
- B) Hiçbir değişikliğe uğramaz.
- C) Tarihî bir süreç içerisinde oluşur.
- D) Nesilden nesile aktarılarak öğrenilir.
- E) Toplamların birbirlerinden ayırt edilmelerini sağlar.

3. Aşağıdakilerden hangisi İslam medeniyetinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Müsamahakârdır.
- B) Adalet ve denge üzeredir.
- C) Irk üstünlüğü esasına dayanır.
- D) Farklı milletlerin ahenkli bir bütünüdür.
- E) Vahiy ve aklın uyumlu bütünlüğünü yansıtır.

4. Aşağıdakilerden hangisi İslam medeniyetini temsil eden belli başlı dönemlerden biri değildir?

- A) Emeviler
- B) Abbasiler
- C) Osmanlılar
- D) Asr-ı Saadet
- E) Asya Hunları

5. “İslam medeniyetinin doğduğu önemli bir merkez olan Arap Yarımadası, aynı zamanda Mekke’de bulunan Kâbe sebebiyle günümüzde tüm dünya Müslümanlarının buluşma noktasıdır. Hac ibadeti için burada buluşan Müslümanlar, yüzyıllardır ortak bir medeniyetin evlatları olarak dinî tecrübe yaşamakta ve birbirleriyle tanışıp kaynaşmaktadır.”

Verilen metinden hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Müslümanlar hac ibadeti için Kâbe’de buluşurlar.
- B) Müslümanlar hac ibadeti sayesinde birbirleriyle iletişim kurarlar.
- C) Arap Yarımadası, İslam medeniyetinin doğduğu önemli bir merkezdir.
- D) Arap Yarımadası’nın Müslümanlar için tek önemi bu bölgede konuşulan dildir.
- E) Mekke, Kâbe sebebiyle günümüzde tüm dünya Müslümanlarının buluşma noktasıdır.

HAZIRLAYANLAR

Furkan ÖZÜDOĞRU

Kübra UZUN

Hatice Büşra PAKSOY

REDAKSİYON

Suna AKKURT

TASARIM VE DÜZENLEME

Faize ULUSOY